

HOOFSTUK 6: SAMEVATTING EN AANBEVELINGS

6.1 INLEIDING

Die onderhawige navorsing het gefokus op die Ericksoniaanse benadering tot sandspelterapie vir deelnemers wat depressie as ontwikkelingsteurnis ervaar het. In hierdie hoofstuk word 'n oorsig gebied oor die agtergrond, beplanning, verloop en bevindings van die studie, soos in die voorafgaande hoofstukke bespreek is. Die opsommings en bevindings maak dit vir die navorser moontlik om tot grondige gevolgtrekkings te kom en relevante verbande te formuleer.

Ter inleiding van die hoofstuk sal die navorsingvraag of -probleem wat ondersoek is en die oorkoepelende doelwit van die studie weer gestel word. 'n Bespreking van die bevindings en aanbevelings van die studie word gevolg deur 'n oorsig van die beperkings wat op die navorsing betrekking gehad het, asook die etiese aspekte van die studie.

6.2 OORSIG VAN DIE STUDIE

6.2.1 Navorsingsdoel en -vrae

My doel met die navorsing was om te verken of die Ericksoniaanse benadering tot terapie met sandspelterapie gekombineer kan word om kinders en adolessente te ondersteun wat depressie as ontwikkelingsteurnis toon. My studie is deur die volgende navorsingsvraag gerig:

Watter moontlike waarde hou die Ericksoniaanse benadering in kombinasie met sandspelterapie in vir kinders en adolessente wat depressie as ontwikkelingsteurnis ervaar?

In 'n poging om meer inligting rakende die primêre navorsingsvraag te verkry, is etlike sekondêre navorsingsvrae ook gestel. Hierdie vrae sal in afdeling 6.6 aan bod kom.

6.2.2 Opsomming van hoofstukke

Hoofstuk 1: Inleidende oriëntering

Die inleidende oorsig oor die probleem van ontwikkelingsteurnisse by kinders en adolessente is gevolg deur 'n bondige bespreking van die motivering of rasionaal vir die studie, waarna die probleem en doel van die studie geformuleer is. In 'n poging om 'n *gestalt* te vorm en die fenomeen wat bestudeer is te verstaan, is sekere aspekte beklemtoon en die verbandhoudende konsepte te wete 'Ericksoniaanse benadering', 'sandspelterapie', 'kind', 'adolessent', 'ontwikkelingsteurnisse' en 'depressie' is kortliks bespreek. Dit is gevolg deur 'n vooruitskouing van die verwagte uitkomst van die studie en moontlike probleme wat die studie kon belemmer. Die teoretiese raamwerk, sowel as die navorsingstrategie en -proses wat in die studie gevolg is, is ook kortliks vermeld.

Hoofstuk 2: Literatuuroorsig

In hierdie hoofstuk is 'n intensiewe literatuurstudie oor die Ericksoniaanse benadering tot terapie, sandspelterapie en depressiewe gedrag by kinders en adolessente onderneem. Ek het verder gepoog om 'n vergelyking te tref tussen die Ericksoniaanse benadering tot terapie en sandspelterapie. Die hoofstuk is afgesluit met 'n bespreking van depressiewe gedragsprobleme by kinders en adolessente.

Hoofstuk 3: Teoretiese raamwerk

In hierdie hoofstuk is die teoretiese raamwerk waarop die studie gebaseer is ondersoek. Ek het die ekologiese teorie, sisteemteorie en transteoretiese model bespreek. In harmonie met die voorstanders van die ekosistemiese teorie het ek die deelnemers aan hierdie studie as aktiewe agente in hulle eie ontwikkeling beskou en data-analise en -interpretasie het dienooreenkomstig geskied. Ander faktore soos persoonlike eienskappe van die deelnemers, die eienskappe van gesinslede, die portuurgroep en ander lede van die skoolkonteks, interaksie tussen deelnemers en ander rolspelers in die verskillende sisteme, die ontwikkelingsfase van elke

'n Eriksoniaanse benadering tot sandspelterapie vir deelnemers wat depressie as ontwikkelingsteurnis ervaar

deelnemer, asook die tydsraamwerk waarbinne voorgenoemde plaasgevind het, is in ag geneem.

Hoofstuk 4: Navorsingsproses

In hierdie hoofstuk is die proses wat in die navorsing gevolg is in meer besonderhede bespreek. Dit het die Interpretivistiese paradigmatiese perspektief ingesluit, asook die Kwalitatiewe navorsingsontwerp en gevalstudie wat in die studie geïmplementeer is. Die navorsingsmetodologie (die steekproef en tegnieke vir data-insameling en data-ontleding), asook die oordraagbaarheid en vertroubaarheid van die kwalitatiewe komponent is ondersoek. My rol in die navorsing en die etiese maatreëls wat streng gedurende die studie eerbiedig is, is ook kortliks vermeld. Ten slotte is die potensiele betekenisvolheid en beperkings van die studie bespreek.

Hoofstuk 5: Bevindings en besprekings van die studie

Die resultate van die studie is in hierdie hoofstuk bespreek en in verband gebring met die literatuurstudie wat in Hoofstuk 2 onderneem is. Ek het die toepassing bespreek van die Ericksoniaanse benadering tot sandspelterapie vir deelnemers wat depressie as ontwikkelingsteurnis ervaar het. Elke terapeutiese sessie, individuele en gesamentlike onderhoud, asook die refleksiejoernale van die deelnemers en die navorser is ontleed, terwyl temas en subtemas geïdentifiseer is. Na die aanvanklike data-ontleding is die geïdentifiseerde temas en subtemas gekategoriseer.

6.3 BEPERKINGS VAN DIE STUDIE

Die beperkings van die studie kan as volg opgesom word:

- Die studie was van beperkte omvang, aangesien slegs ses kinders en/of adolessente by die navorsing betrek is. Die moontlikheid vir veralgemening was dus beperk.
- Die moontlikheid vir veralgemening is verder beperk omdat die ses gevalstudies nie verteenwoordigend was van die hele populasie van kinders

'n Ericksoniaanse benadering tot sandspelterapie vir deelnemers wat depressie as ontwikkelingssteurnis ervaar

en adolessente wat Ericksoniaanse terapie gekombineer met sandspelterapie ontvang nie. Navorsers wat by soortgelyke gevalle betrokke raak kan egter die verloop van die studie en die agtergrond van die probleem in ag neem om te besluit of die benadering vir hulle sinvol mag wees.

- Die Ericksoniaanse benadering tot terapie gekombineer met sandspelterapie is 'n nuwe terrein wat nog nie voorheen nagevors is nie.
- Die navorser se eie, subjektiewe interpretasie sou as 'n verdere moontlike beperking beskou kon word, aangesien ander navorsers die resultate moontlik verskillend kon interpreteer. Die navorser het egter hierteen voorsorg probeer tref deur vir Dr. M. Odendaal³⁶ te vra om as eksterne kodeerder op te tree.
- Een van die deelnemers het psigofarmakologiese middels gebruik, wat newe-effekte teweeggebring het. Hierdie faktor het moontlik my eie resultate betekenisvol beïnvloed.
- Sand as terapeutiese medium het in een geval beperkend op die studie ingewerk, aangesien een van die deelnemers sensoriese integrasiehindernisse ervaar het en beswaar teen die sand as 'n medium gehad het. Hierdie hindernis het moontlik haar terapeutiese proses belemmer.

6.4 ETIESE OORWEGINGS³⁷

Ek het die volgende etiese vereistes in my studie eerbiedig:

- Ek het die doel, aard, verloop en etiese implikasies van die navorsingsprojek aan die deelnemers verduidelik. Deelname aan die studie was vrywillig en ingeligte toestemming is van die deelnemers verkry. Hulle anonimiteit is deurgaans gehandhaaf en die beperkings rakende vertroulikheid is aan hulle verduidelik.
- Die deelnemers is teen fisiese en/of psigologiese leed beskerm.

---

³⁶Dr M Odendaal is 'n kundige op die gebied van Ericksoniaanse terapie sowel as sandspelterapie en het verskeie kursusse oor die onderskeie onderwerpe bygewoon.

³⁷ Sien Bylaag C vir die etiese klaringstifikaat wat deur die Fakulteit Opvoedkunde (Universiteit van Pretoria) toegeken is.

'n Eriksoniaanse benadering tot sandspelterapie vir deelnemers wat depressie as ontwikkelingsgeurnis ervaar

- Rou data sal vir 15 jaar gestoor word.

6.5 OPSOMMING VAN RESULTATE (BEVINDINGE)

6.5.1 Tema 1 en subtema 1.1: Deelnemers se belewing van die storievertel-momente

- Die ses deelnemers aan die studie het die geleentheid gehad om deur middel van Ericksoniaanse storievertelling die hindernisse te benoem wat hulle in hul lewens beleef het. Vyf deelnemers was in staat om hul hindernisse te benoem terwyl een deelnemer dit nie kon doen nie (Hoofstuk 5, Tabel 5.3).
- Die deelnemers aan die studie het aanvanklik met depressiewe simptome gepresenteer. Al ses deelnemers het egter na die Ericksoniaanse terapeutiese ingreep (storievertelling) positiewe gevoelens, emosies en luim geopenbaar. Drie van die deelnemers was in staat om hierdie positiewe gevoelens, emosies en luim na hul eie lewensuitkyk oor te dra. Die ander drie deelnemers kon ook die positiewe gevoelens, emosies en luim na hul lewens oordra, maar nie op 'n permanente grondslag nie (Hoofstuk 5, Tabel 5.4).
- Deur middel van die Ericksoniaanse benadering tot terapie gekombineer met sandspelterapie was dit belangrik dat die deelnemers 'n veilige plek kon beleef sodat hulle in staat sou wees om dieselfde gevoelens wat hulle tydens terapie ervaar het, ook tuis te ervaar deur na hul veilige plek te gaan. Dit was vir al ses deelnemers moontlik om 'n veilige plek te beleef. Twee van die deelnemers was aanvanklik onseker en het hulp nodig gehad om 'n veilige plek te visualiseer terwyl drie deelnemers se veilige plek gereeld gewissel het (Hoofstuk 5, Tabel 5.5).

6.5.2 Tema 1 en subtema 1.2: Deelnemers se belewing van die sandspel-momente

- Die doel van die sandspelterapie was om vas te stel of die deelnemers se uitbeelding van die storie in die sand hulle kon help om die storie beter te verstaan en hulle te ondersteun om die terapeutiese metafoor in hul eie lewens toe te pas.

'n Ericksoniaanse benadering tot sandspelterapie vir deelnemers wat depressie as ontwikkelingsgeurnis ervaar

- Drie van die ses deelnemers was in staat om die terapeutiese metafoor se betekenis in die sand uit te beeld en op hul lewens van toepassing te maak (Hoofstuk 5, subtema 1.2: iii).
- Vier van die ses deelnemers was aanvanklik onseker voor hulle hul toneel in die sand uitgebeeld het en het heelwat vrae daarvoor gevra. Twee van die deelnemers het die proses onmiddellik begryp en geweet wat hulle in die sandbak moes doen (Hoofstuk 5, Tabel 5.7).
- Drie van die deelnemers was stil terwyl hulle hul sandtonele gebou het, terwyl die ander drie gedurende die proses gesels het (Hoofstuk 5, Tabel 5.7).

6.5.3 Tema 2 en subtema 2.1: Deelnemers se verklaring en begrip van die storievertel-momente

- Die deelnemers het nie almal dieselfde verklaring en begrip van die storievertel-momente gehad nie. Al ses deelnemers was in staat om na die Ericksoniaanse benadering tot terapie (storievertelling: terapeutiese metafoor) te luister. Twee van die deelnemers het 'n persoonlike verbintenis met die storie getoon, terwyl twee ander nie 'n persoonlike verbintenis met die storie getoon het nie. Dit wou voorkom asof twee van die deelnemers 'n moontlike verbintenis met die stories gehad het (Hoofstuk 5, tema 2; subtema 2.1: ii).

6.5.4 Tema 2 en subtema 2.2: Deelnemers se verklaring en begrip van die sandspel-momente

- Gedurende hierdie gedeelte het ek ondersoek ingestel na die impak van die sandspelterapie op die deelnemer se begrip en verklaring van die terapeutiese metafoor, asook of die sandspelterapie die deelnemer moontlik kon ondersteun om 'n brug te bou tussen die woorde van die storie en die persoonlike betekenis van die storie.
- Vir drie van die ses deelnemers wou dit blyk asof die sandspelterapie 'n verdieping en begrip meegebring het vir die terapeutiese metafoor wat deur die Ericksoniaanse benadering aan die deelnemer vertel is (Hoofstuk 5, tema 2; subtema 2.2: iii).

'n Ericksoniaanse benadering tot sandspelterapie vir deelnemers wat depressie as ontwikkelingssteurnis ervaar

- Vir twee deelnemers het sandspel egter nie 'n verdieping en begrip meegebring vir die terapeutiese metafoor wat aan hulle gedurende die Ericksoniaanse benadering tot terapie vertel is nie (Hoofstuk 5, tema 2; subtema 2.2: iii).
- Een van die deelnemers het verkies om die Ericksoniaanse benadering tot terapie (storievertelling: terapeutiese metafoor) te ignoreer en haar eie storie in die sandtonele uit te beeld (Hoofstuk 5, tema 2; subtema 2.2: ii).

6.5.5 Tema 3 en subtema 3.1: Vordering in deelnemers se lewens.

- Ek wou vasstel of die Ericksoniaanse benadering tot terapie gekombineer met sandspelterapie moontlik daartoe sou bydra dat kinders en/of adolessente wat depressie as ontwikkelingssteurnis ervaar vordering toon, en of daar moontlik verligting van die depressiewe simptome sou plaasvind.
- By vier van die ses deelnemers was daar wel vordering te bespeur en het dit gelyk asof hulle depressiewe simptome verminder het as gevolg van die terapeutiese ingreep wat plaasgevind het. By twee van die ses deelnemers kon ek nie vordering bespeur nie en wou dit voorkom asof die terapeutiese ingreep nie verligting van hul depressiewe simptome gebring het nie (Hoofstuk 5, tema 3; subtema 3.1: ii).

6.5.6 Tema 3 en subtema 3.2: Deelnemers se aanvaarding van hul omstandighede

- My uitgangspunt was dat indien die kinders en/of adolessente hul probleme sou kon aanvaar, vooruitgang waarskynlik moontlik sou wees.
- Twee van die deelnemers het aangedui dat hulle in staat was om hul probleme te aanvaar. Een van hulle het na hierdie aanvaarding aangedui dat sy vordering in terapie toon. Die ander deelnemer het nie vordering in terapie getoon nie (Hoofstuk 5, tema 3; subtema 3.2: ii).
- Een deelnemer het aangedui dat sy nie in staat was om haar probleme te aanvaar nie, maar het tog vordering in terapie getoon (Hoofstuk 5, tema 3; subtema 3.2: ii).

'n Eriksoniaanse benadering tot sandspeltherapie vir deelnemers wat depressie as ontwikkelingsgeurnis ervaar

- Drie deelnemers het nie aangedui dat daar aanvaarding van hul probleme was nie. Een van die drie het sekere aspekte van haar probleme aanvaar en ander nie. Vir hierdie deelnemer was daar vordering in terapie. Die ander twee deelnemers het nie vordering in terapie getoon wat aanvaarding van hul probleme aanbetref nie (Hoofstuk 5, tema 3; subtema 3.2: ii).

6.5.7 Tema 4 en subtema 4.1: Positiewe reaksie van deelnemers op gekombineerde benadering tot terapie

- Al ses deelnemers aan die navorsing het die storievertel-momente asook die sandspel-momente geniet (Hoofstuk 5, tema 4; subtema 4.1: ii).
- Drie van die ses deelnemers het gereeld in hulle refleksiejoernale gewerk en hul ervarings van die gekombineerde benadering tot terapie daarin opgeteken. Ek toon in Tabel 5.9 die deelnemers se positiewe reaksies op die gekombineerde benadering van terapie aan.

6.5.8 Tema 4 en subtema 4.2: Negatiewe reaksie van deelnemers op gekombineerde benadering tot terapie

- Een van die ses deelnemers aan die studie was nie bereid om gedurende die storievertel-momente oor haar probleme te praat nie (Hoofstuk 5, tema 4; subtema 4.2: ii).
- Twee van die ses deelnemers het weerstand getoon tydens die storievertel-momente van die navorsing asook die sandspel-momente van die navorsing (Hoofstuk 5, tema 4; subtema 4.1: ii).
- Een deelnemer het 'n negatiewe reaksie gehad tydens een van die storievertel-momente (Hoofstuk 5, tema 4; subtema 4.1: ii).
- Een deelnemer het haar eie stories gedurende die sandspeltherapie uitgebeeld en nie die storie wat ek vertel het nie (Hoofstuk 5, tema 4; subtema 4.1: ii).

6.6 BEANTWOORDING VAN DIE NAVORSINGSVRAE

In antwoord op my primêre navorsingsvraag, kom ek tot die gevolgtrekking dat die Ericksoniaanse benadering in kombinasie met sandspelterapie wel van waarde mag wees vir sommige kinders en adolessente wat depressie as ontwikkelingsteurnis ervaar. Ek baseer hierdie gevolgtrekking op die volgende:

- Die ses deelnemers wat aan die studie deelgeneem het, het die geleentheid gehad om deur middel van Ericksoniaanse storievertelling die hindernisse te benoem wat hulle in hul lewens beleef het.
- Al ses deelnemers het na die Ericksoniaanse terapeutiese ingreep (storievertelling) positiewe gevoelens, emosies en luim geopenbaar. Hierdie ses deelnemers het onder andere die volgende simptome getoon voordat die terapie 'n aanvang geneem het, maar het egter nie onderskeidelik al hierdie simptome tegelykertyd getoon nie: gemoedstoestandverandering; akademiese hindernisse (konsentrasieprobleme, motiveringsprobleme en energieloosheid); familiekonflik; selfmoordkrisis; somatiese simptome en angs aanvalle. Uit die navorsing blyk dit dat die Ericksoniaanse terapeutiese ingreep (storievertelling) die deelnemers ondersteun het sodat daar verligting vir die voorafgenoemde simptome was direk na afloop van die storievertelling. Die langdurige impak van die terapeutiese ingreep op die deelnemers se onderskeie simptome is nie gemeet nie.
- Die Ericksoniaanse benadering tot terapie gekombineer met sandspelterapie het al ses deelnemers bemagtig om 'n veilige plek te beleef sodat hulle in staat sou wees om dieselfde gevoelens wat hulle tydens terapie ervaar het, ook tuis te ervaar deur na hul veilige plek te gaan. Die een **gemene eienskap** wat die ses deelnemers gehad het ten einde hulle toe te laat om hul veilige ruimte te beleef, was dat al ses **in staat was om te ontspan** gedurende die Ericksoniaanse terapie. Verder kon hul almal hul **verbeelding gebruik om 'n veilige ruimte vir hulself daar te stel** (Hoofstuk 5, tabel 5.5).
- Soos dit blyk uit die bevindinge kon drie van die ses deelnemers deur middel van sandspelterapie 'n **verdieping en begrip toon vir die terapeutiese metafoer** wat deur die Ericksoniaanse benadering aan die deelnemer voorgehou is. Daar is bevind dat die drie deelnemers wat 'n verdieping en

'n Ericksoniaanse benadering tot sandspeltherapie vir deelnemers wat depressie as ontwikkelingssteurnis ervaar

begrip vir die terapeutiese metafoor ervaar het, al drie die **sandspel as ontspannend beleef** het. Uit hul gesprekke wou dit voorkom asof hierdie drie deelnemers hul eie **emosies kon verklaar en daarop kon reageer** (Hoofstuk 5, Tabel 5.9).

- By vier van die ses deelnemers was daar 'n verbetering in hul aanvanklike aanmeldingsimptome te bespeur na afloop van die gekombineerde benadering. Spesifiek het dit geblyk dat depressiewe simptome verminder het as gevolg van die terapeutiese ingreep wat plaasgevind het (Sien Hoofstuk 5, subtema 3.1: iii).
- Volgens die bevindinge van die studie kon twee van die deelnemers aandui dat hulle in staat was om hul probleme te aanvaar. Hoopvol het haar ouers se gesag begin aanvaar (Hoofstuk 5, subtema 3.2: ii) terwyl Skaduwee genoem het dat sy nie meer in die verlede wil leef nie maar wil aanbeweeg met haar lewe (Hoofstuk 5, subtema 3.2: ii).

Kinders en adolessente wat moontlik mag baat vind by die studie, is dus die kind of adolessent wat in staat is om te ontspan gedurende die Ericksoniaanse terapie; wat haar verbeelding kan gebruik om 'n veilige ruimte vir haarself daar te stel; wat 'n verdieping en 'n begrip vir die terapeutiese metafoor toon; wat die sandspel ontspannend beleef; en wat haar emosies kan verklaar asook daarop kan reageer.

Die moontlikheid bestaan dat kinders wat nie daartoe in staat is om die voorafgenoemde te doen nie, moontlik nie baat sal vind by hierdie voorgestelde gekombineerde benadering nie.

Ses sekondêre navorsingsvrae is gestel en word vervolgens individueel bespreek.

a. Wat is die aard van die Ericksoniaanse benadering tot sandspeltherapie?

Die aard van die Ericksoniaanse benadering tot sandspeltherapie is tweeledig. Gedurende die eerste gedeelte was 'n terapeutiese storie aan die deelnemer

'n Ericksoniaanse benadering tot sandspelterapie vir deelnemers wat depressie as ontwikkelingsteurnis ervaar

vertel, waarna die deelnemer die terapeutiese storie in die sandbak moes uitbeeld.

b. Wat is die moontlike impak van die Ericksoniaanse benadering in kombinasie met sandspelterapie op kinders en adolessente wat depressie as ontwikkelingsteurnis toon?

Na afloop van die navorsing wou dit voorkom asof sommige deelnemers wat depressie as ontwikkelingsteurnis getoon het, verligting van hul simptome ervaar het. Skaduwee noem dat die sessies haar kalmte laat ervaar en dat dit vir haar voel asof sy soos 'n veer kan sweef om bo in die lewe uit te kom (Hoofstuk 5, subtema 3.1:ii). Denker noem dat hy soggens nie meer so moeg voel wanneer hy moet opstaan nie maar dat hy vol lewe is (Hoofstuk 5, subtema 3.1:ii).

c. Op watter wyse kan die Ericksoniaanse benadering in kombinasie met sandspelterapie as terapeutiese medium toegepas word tydens terapie aan kinders en adolessente wat depressie as ontwikkelingsteurnis toon?

Die wyse waarop die Ericksoniaanse benadering in kombinasie met sandspelterapie as 'n terapeutiese medium toegepas kan word, kom ooreen met die antwoord onder a. hierbo. Die benadering is tweeledig. Die eerste gedeelte fokus op die Ericksoniaanse benadering vir terapie waar 'n terapeutiese metafoer aan die deelnemer voorgehou word. Na afloop van die Ericksoniaanse benadering tot terapie word daar van die deelnemer verwag om die terapeutiese metafoer soos wat die deelnemer daarvan sin maak, in die sand uit te beeld.

d. Bestaan daar 'n moontlikheid dat die gebruik van die sandspelterapie na afloop van die Ericksoniaanse benadering tot terapie moontlik daartoe kan lei dat die deelnemer die dieper betekenis van die terapeutiese metafoer wat gedurende die Ericksoniaanse benadering tot terapie vertel is, kan snap en 'n brug kan bou tussen die terapeutiese metafoer en haar persoonlike situasie/omstandighede?

Na afloop van die navorsing blyk dit dat daar wel 'n moontlikheid bestaan dat die gekombineerde benadering daartoe kan lei dat die deelnemer die dieper betekenis

'n Ericksoniaanse benadering tot sandspelterapie vir deelnemers wat depressie as ontwikkelingsteurnis ervaar

van die terapeutiese metafoor wat gedurende die gekombineerde benadering tot terapie vertel is, kan snap en 'n brug kan bou tussen die terapeutiese metafoor en die deelnemer se persoonlike situasie.

Drie van die ses deelnemers aan die studie was in staat om die terapeutiese metafoor se betekenis in die sand uit te beeld en op hul lewens van toepassing te maak. Hierdie drie deelnemers kon die ervaring wat hulle gedurende die Ericksoniaanse terapie ervaar het op hulself en hul eie situasie en/of omstandighede van toepassing maak en kon hierdie persoonlike ervaring in die sand uitbeeld. Die drie deelnemers het hul emosies verstaan en was nie bang om deur middel van die sandspelterapie uiting aan hul emosies te gee nie. (Hoofstuk 5, tabel 5.6)

e. Watter implikasies hou die Ericksoniaanse benadering in kombinasie met sandspelterapie in vir sielkundiges ten opsigte van praktykstigting?

Die gekombineerde benadering is 'n hulpmiddel vir sielkundiges wat met kinders en adolessente werk wat depressie as ontwikkelingsteurnis ervaar. Die gekombineerde benadering stel sielkundiges moontlik in staat om deur die voorgestelde terapeutiese ingreep kinders en adolessente wat depressie as ontwikkelingsteurnis ervaar te ondersteun, en om die depressiewe simptome wat hulle ervaar te verlig. Die simptome wat die deelnemers getoon het voor die terapeutiese ingreep was gemoedstoestandverandering; hindernisse by die skool; familiekonflik; selfmoordkrisis, somatiese simptome en angsaanvalle.

Uit die resultate van die studie blyk dit dat die gekombineerde benadering verligting gebring het vir die depressiewe simptome wat Storieprinses, Skaduwee, Hoopvol, Verlore en Denker ervaar het, soos bespreek is in Hoofstuk 5, subtema 3.1.

f. In watter mate kan hierdie studie (oor die Ericksoniaanse benadering in kombinasie met sandspelterapie as terapeutiese medium tydens terapie aan kinders en adolessente wat depressie as ontwikkelingsteurnis toon) bydra tot die uitbou van bestaande teoretiese insigte in die Opvoedkundige Sielkunde?

'n Ericksoniaanse benadering tot sandspelterapie vir deelnemers wat depressie as ontwikkelingsteurnis ervaar

Die Ericksoniaanse benadering tot terapie en sandspelterapie is twee terapeutiese benaderings wat afsonderlik in terapie toegepas word deur Opvoedkundige Sielkundiges wat spesifiek in die benaderings opgelei is. Die bestaande teoretiese insigte waaroor die Opvoedkundige Sielkundige beskik het betrekking op Ericksoniaanse terapie afsonderlik en sandspelterapie afsonderlik. Die mate waartoe die navorsing die bestaande teoretiese insigte van die Opvoedkundige Sielkunde kan uitbou, is deur die begrip en toepassing van die voorgestelde gekombineerde benadering.

6.7 MOONTLIKE BYDRAE VAN DIE STUDIE

Ek het gehoop dat die studie moontlik daartoe sou bydrae om 'n terapeutiese strategie vir sielkundiges daar te stel om kinders en adolessente te ondersteun wat depressie as ontwikkelingsteurnis ervaar. Die kombinasie van die Ericksoniaanse benadering met sandspelterapie het die moontlikhede van beide terapeutiese tegnieke ontgin. Storievertelling, wat by verstek deel van Erickson se benadering was, is deur die kenmerke van sandspelterapie versterk aangesien laasgenoemde nie op direkte verbalisering van die deelnemer se probleme, ervarings en emosies fokus nie.

'n Verdere bydrae wat moontlik deur die navorsing gelewer is, is die ooreenkomste tussen die Ericksoniaanse benadering tot terapie en sandspelterapie (soos vervat in Tabel 2.3) wat nog nie voorheen in die literatuur opgesom is nie.

6.7.1 Verdere bydrae van die studie

- Die storie van die Ligbal (Bylae B) kan aan kliënte tydens die eerste terapeutiese ingreep vertel word, aangesien die terapeutiese metafoor die kliënt in staat stel om op 'n nie-bedreigende manier die probleme wat sy ervaar te benoem.
- Moedig die kliënt aan om haar refleksiejoernaal te gebruik en daarin aan te teken ten einde die terapeut in staat te stel om te bepaal of die kliënt die terapeutiese metafoor verstaan het.

'n Eriksoniaanse benadering tot sandspeltherapie vir deelnemers wat depressie as ontwikkelingsgebeurtenis ervaar

- Fokus aan die begin van elke daaropvolgende terapeutiese sessie op wat die kliënt in haar refleksiejoernaal aangeteken het. Dit mag die terapeut moontlik in staat stel om te bepaal waar die kliënt blokkasies in terapie ervaar wat haar verhinder om te groei.
- Maak die kliënt se familie selfs meer betrokke by die terapeutiese ingreep. Dit mag selfs sinvol wees om 'n familie-ingreep te beplan waar almal saam na 'n terapeutiese metafoor luister en die metafoor in 'n sandtoneel uitbeeld.
- Neem genoeg tyd om die kliënt in te lig oor wat van haar verwag word gedurende die terapeutiese ingreep, sodat haar onsekerheid kan verminder wanneer sy met sandspeltherapie begin.
- Gee meer aandag aan die bepaalde simboliek wat die kliënt toedig aan die miniatuurfigure wat in die sand gebruik word.

6.8 AANBEVELINGS

Aanbevelings kan gemaak word met verwysing na die praktyk, verdere navorsing en opleiding.

6.8.1 Aanbevelings vir praktyk

Waar dit moontlik is in die **praktyk**, word voorgestel dat onderhoude gedurende terapie met alle belanghebbende persone (ouers, onderwysers, portuurgroep, arbeidsterapeut, spraakterapeut, ensovoorts) gevoer word ten einde te bepaal of daar beweging plaasgevind het vandat die deelnemer die terapeutiese ingreep ontvang het. Dit blyk wenslik te wees om na afloop van die terapeutiese ingreep verdere onderhoude met die betrokke persone te voer, ten einde te bepaal of die terapie al die areas wat in die aanvanklike onderhoud geïdentifiseer is aangespreek het.

Ek beveel sterk aan dat beide die terapeut en die deelnemer refleksiejoernale gebruik omdat dit dien as bron van verwysing gedurende terapeutiese ingrepe om vas te stel of die doelwit(te) van die onderskeie sessies suksesvol bereik is. Vir jonger kinders wat nog nie kan lees of skryf nie, sal dit nie moontlik wees om 'n refleksiejoernaal te hou nie. Wanneer die terapeut die refleksiejoernaal van die deelnemer lees, behoort

'n Ericksoniaanse benadering tot sandspelterapie vir deelnemers wat depressie as ontwikkelingsteurnis ervaar

die terapeut 'n aanduiding te kry of die deelnemer 'n brug tussen die terapeutiese metafoor en 'n persoonlike begrip van die metafoor kon bou.

Die terapeut behoort genoeg tyd te bestee om aan die deelnemer te verduidelik presies wat van haar verwag word gedurende die terapeutiese ingrepe. Dit geld veral die sandspelterapie, sodat die deelnemer nie onseker voel oor wat haar te doen staan nie.

6.8.2 Aanbevelings vir verdere navorsing

Vir **verdere navorsing** word die volgende navorsingsmoontlikhede voorgestel:

- Navorsing in verband met die impak van die Ericksoniaanse benadering tot sandspelterapie met die oog op die behandeling van ander ontwikkelingshindernisse wat kinders en adolessente ervaar, byvoorbeeld angstersteurings, ten einde vas te stel of die gekombineerde benadering van waarde sal wees vir ander ontwikkelingshindernisse as depressie.
- Wanneer die gekombineerde benadering verder nagevors word, kan die navorser gedurende die sandspelterapie meer fokus op die simboliek van die miniatuurfigure wat die deelnemer tydens sandspelterapie gebruik.
- Ten einde die moontlikheid van veralgemening te beperk, kan die navorser besluit om die aantal deelnemers aan die navorsing te vergroot.
- Die bevinding dat slegs die simptome van sekere deelnemers verlig is, is waardevol. Verdere navorsing mag gerig word op die aard van die dinamika van die terapie wat groter verligting meegebring het en waarom die benadering effektief was vir sekere deelnemers en nie ander nie.

6.8.3 Aanbevelings vir verdere opleiding

Met verwysing na **opleiding** kan die navorser aanbeveel dat sielkundiges opgelei moet word om 'n begrip te hê vir die Ericksoniaanse benadering tot terapie en om die benadering te verstaan in hul terapeutiese prosesse met deelnemers. Sielkundiges behoort opleiding in sandspelterapie te ondergaan alvorens die gekombineerde

'n Eriksoniaanse benadering tot sandspelterapie vir deelnemers wat depressie as ontwikkelingsteurnis ervaar

benadering tot terapie gebruik word vir kinders en/of adolessente wat depressie as ontwikkelingsteurnis ervaar.

6.9 REFLEKTIEWE OPMERKINGS: MY NAVORSINGSMETODOLOGIE

Indien ek die studie sou oordoën, sou ek die volgende veranderings wou aanbring:

- Ek sou die storie van die Ligbal (Bylae B) aan al die deelnemers tydens die eerste terapeutiese ingreep vertel, aangesien die terapeutiese metafoor die deelnemer in staat stel om op 'n nie-bedreigende manier die probleme wat sy ervaar te benoem.
- Ek sou deelnemers meer aanmoedig om hul refleksiejoernale te gebruik en daarin aan te teken – op welke manier dit vir die deelnemer aanvaarbaar is – wat haar ervaring gedurende die terapeutiese ingreep was, ten einde my in staat te stel om te bepaal of die deelnemer die terapeutiese metafoor verstaan het.
- Ek sou tydens die begin van elke daaropvolgende terapeutiese ingreep fokus op wat die deelnemer in haar refleksiejoernaal aangeteken het. Dit mag my moontlik in staat stel om te bepaal waar die deelnemer blokkasies in terapie ervaar wat haar verhinder om te groei.
- Ek sou die deelnemer se familie selfs meer betrokke wil maak by die terapeutiese ingreep. Dit mag selfs sinvol wees om 'n familie-ingreep te beplan waar almal saam na 'n terapeutiese metafoor luister en die metafoor in 'n sandtoneel uitbeeld.
- Ek sou meer tyd neem om die deelnemer in te lig oor wat van haar verwag word gedurende die terapeutiese ingreep, sodat ek haar onsekerheid kan verminder wanneer sy met sandspelterapie begin.
- Ek sou meer aandag gee aan die bepaalde simboliek wat die deelnemer toedig aan die miniatuurfigure wat in die sand gebruik word.

6.10 SAMEVATTING

Die bevindings van die gevalstudies waarop die navorsing gebaseer is, het die impak verduidelik van die Ericksoniaanse benadering tot sandspelterapie op kinders en adolessente wat depressie as ontwikkelingsteurnis ervaar. My gevolgtrekking na afloop van die studie is dat die ingreep positiewe gevolge vir meeste deelnemers gehad het.

Uit my studie is dit duidelik dat die bepaling van die aanvangshindernis deur middel van onderhoude en die inkorporering van die verbandhoudende inligting in die terapeutiese proses voordelig en suksesvol was. Die samevoeging van navorsing sluit gewoonlik 'n aanduiding in van hoe die resultate ooreenstem met of verskil van vergelykbare studies. Omdat hierdie studie egter 'n benadering gevolg het wat, sover vasgestel kon word nog nie vantevore in navorsing toegepas is nie, was so 'n vergelyking nie moontlik nie.

Dit was vir my 'n voorreg om met die kinders en adolessente wat bereid was om aan die studie deel te neem, te werk. Ek het die grootste waardering en lof vir hul insette en eerlikheid. Sonder hul deelname sou hierdie studie nie moontlik gewees het nie. Al die deelnemers aan die studie het op 'n unieke manier hul harte en lewens vir 'n oomblik oopgesluit en my binnegelaat. Die seer wat ek saam met sommige deelnemers beleef het, het my diep geraak en selfs verander. Ek sluit my studie af met die woorde van Michelangelo, wat in 'n mate my oorkoepelende terapiedoelwit met hierdie kinders verwoord.

*I saw the angel in the marble
and carved until I set him free.*

Michelangelo Buonarroti

(1475-1564)